

STUDIEGIDS 2026–2027

BACHELOR TOEGEPASTE FILOSOFIE (OW)

Postpropedeutische fase

Cohort 2025

***N.B.:** De moduleteksten zijn mogelijk nog aan (lichte) veranderingen onderhevig.
17 augustus a.s. wordt de definitieve studiegids gepubliceerd.*

I. MODUULOVERZICHT

Leerjaar 2 OW

Periode I.

- 1) Taalfilosofie en Metaforen (2TM1)
- 2) **Algemene Pedagogiek (2OW-API)**
- 3) Practicum 2 (2PR1)

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 3x college (3,5 uur, zat.) in I, II & III

Periode II.

- 4) Onderzoekskunde 1 (2OK1)
- 5) **Vakdidactiek 1: Socratische houding (2OW-VD1)**
- 6) Retorica en Narrativiteit (2RNI)

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 3x college (3,5 uur, zat.)

Periode III.

- 7) Logica en Argumentatie (2LA1)
- 8) **Vakdidactiek 2: Poësis (2OW-VD2)**

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)

Periode IV.

- 9) Cultuurfilosofie (2CF1)
- 10) **Publieke Ruimte (2OW-PR1)**

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)

Totaal: 60 EC

Leerjaar 3 OW – N.B. VANAF 2027-2028

Periode I.

- 1) Toegepaste Ethiek (3TE1)
- 2) **Vakdidactiek 3: Filosoferen met K & J (3OW-VD3)**
- 3) Practicum 3 (3PR1)

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 3x college (3,5 uur, zat.) in I, II & III

Periode II.

- 4) Toegepaste Politieke Filosofie (3TPF1)
- 5) **Bildung en Burgerschap (3OW-BB1)**

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)

Periode III.

- 6) Onderzoekskunde 2 (3OK1)
- 7) **Vakdidactiek 4: Reflectie (3OW-VD4)**
- 8) Beroepsoriëntatie 2 (3BO1)

6 EC – 7x college (1,75 uur)
 6 EC – 7x college (1,75 uur)
 3 EC – 2x college (3,5 uur, zat.)

Periode IV.

- 9) **Meewerkstage (3OW-MST1)**

15 EC – intervisiebijeenkomsten

Totaal: 60 EC

Leerjaar 4 OW – N.B. VANAF 2028-2029

Periode I.

- 1) **Projectstage (4OW-PST1)**
- 2) Verdieping Filosofie (4VF1)
- 3) Practicum 4 (4PR1)

15 EC – intervisiebijeenkomsten
 3 EC – 1x college (3,5 uur, zat.)
 6 EC – 3x college (3,5 uur, zat.) in I, II & III

Periode II.

- 4) Verdieping Wijsgerige Ethiek (4WE1)
- 5) Verdieping Wijsgerige Antropologie (4WA1)

3 EC – 1x college (3,5 uur, zat.)
 3 EC – 1x college (3,5 uur, zat.)

Periode III.

- 6) **AFSTUDEERPROGRAMMA (4OW-ASP1)**
- 7) Verdieping Levenskunst (4LK1)

21 EC – intervisiebijeenkomsten
 3 EC – 1x college (3,5 uur, zat.)

Periode IV.

- 8) Verdieping Wetenschapsfilosofie (4WF1)
- 9) Verdieping Politieke en Sociale Filosofie (4PSF1)

3 EC – 1x college (3,5 uur, zat.)
 3 EC – 1x college (3,5 uur, zat.)

Totaal: 60 EC

II. COMPETENTIES

ALGEMENE COMPETENTIES

De praktische oriëntatie van de Toegepast Filosoof¹ bepaalt voor een belangrijk deel de competenties waarover de Toegepast Filosoof – ongeacht de beroepsdifferentiatie die hij kiest – dient te beschikken. Die competenties richten zich op de volgende deelgebieden:

- I. Toepassing van filosofische kennis en vaardigheden
- II. Praktijkgericht onderzoek
- III. Socratische gespreksvoering
- IV. Professioneel werken

Ad I. Toepassing van filosofische kennis en vaardigheden

A. CONCEPTUEEL DENKEN

- 1) Een HTF-afgestudeerde is bij uitstek getraind in conceptueel denken. Hij kan laten zien hoe ideeën, begrippen en praktijken in elkaar zitten, met elkaar samenhangen, hoe ze werken en hoe ze effect sorteren.
- 2) Een HTF-afgestudeerde kan verborgen vooronderstellingen expliciteren en eventueel nieuwe onderscheidingen en noties introduceren om een manier van denken of praktijk te verbeteren.

B. NORMATIEF DENKEN

- 3) Een HTF-afgestudeerde kan gebeurtenissen en ontwikkelingen analyseren in normatieve termen als *rechtvaardigheid, gelijkheid, vrijheid, duurzaamheid* en *welzijn*, alsmede vanuit een visie waarin idealen zijn uitgedrukt.
- 4) Een HTF-afgestudeerde kan concrete beleidsvoorstellen en -adviezen analyseren en evalueren in termen van de verschillende waarden en normen, en kan de achtergrond van deze waarden en normen inzichtelijk maken.
- 5) Een HTF-afgestudeerde kan gedrag van mensen relateren aan waarden, normen en deugden, en onderscheidt daarbij persoonlijke van professionele deugden.

C. KRITISCH DENKEN

- 6) Een HTF-afgestudeerde kan concepten en beweringen die als fundamenteel of maatgevend worden geaccepteerd, verhelderen en bekritisieren.
- 7) Een HTF-afgestudeerde kan geaccepteerde zienswijzen of praktijken aan een rationeel onderzoek onderwerpen, kritisch bevragen en interpreteren in termen van goede of slechte redenen.
- 8) Een HTF-afgestudeerde kan gebeurtenissen, ontwikkelingen en het zelfbegrip van individuen of groepen problematiseren door een minder voor de hand liggend perspectief of vocabulaire te hanteren.

¹ Overal waar de mannelijke vorm gebruikt wordt dient ook de vrouwelijke (of genderneutrale) gelezen te worden; omwille van de leesbaarheid is in dit document voor één verwijzingsvorm gekozen.

Ad II. Praktijkgericht onderzoek

- 9) Een HTF-afgestudeerde kan ideeën en oplossingen overbrengen op basis van de volgende vaardigheden:
 - a) Schriftelijke taalvaardigheid (persoonlijke schrijfstijl)
 - b) Mondelinge taalvaardigheid (retorica, presentatievaardigheden)
 - c) Argumenteren en overtuigen (logisch redeneren)
- 10) Een HTF-afgestudeerde kan een probleemanalyse uitvoeren en op basis daarvan een onderzoeksvraag formuleren.
- 11) Een HTF-afgestudeerde kan een onderzoeksopzet opstellen, (internationaal) literatuuronderzoek verrichten, en gegevens verzamelen en analyseren, en op basis daarvan conclusies trekken en aanbevelingen doen.
- 12) Een HTF-afgestudeerde maakt op verantwoorde en reflectieve wijze gebruik van digitale en generatieve technologieën, waarbij hij de mogelijkheden en beperkingen van deze technologieën expliciet betreft in het onderzoek.

Ad III. Socratische gespreksvoering

- 13) Een HTF-afgestudeerde kan een (socratisch) onderzoeksgesprek begeleiden waarin deelnemers de ruimte hebben om gezamenlijk een fundamentele vraag te onderzoeken aan de hand van concrete ervaringen, voorbeelden en principes.
- 14) Een HTF-afgestudeerde heeft zich een breed palet aan verschillende socratische en andere filosofische gespreksvormen eigen gemaakt die zinvol kunnen worden ingezet in uiteenlopende professionele en maatschappelijke contexten.

Ad IV. Professioneel werken

- 15) Een HTF-afgestudeerde kan het eigen handelen evalueren op basis van ervaringen, kritische reflectie en empirische gegevens (*practice based*).
- 16) Een HTF-afgestudeerde kan het eigen handelen mede baseren op wetenschappelijk bewezen kennis en methoden (*evidence based*).
- 17) Een HTF-afgestudeerde kan gericht werken aan de eigen professionalisering door collegiaal samen te werken en verbeteringsgericht te reflecteren op zijn handelen.

BEROEPSSPECIFIEKE COMPETENTIES

De HTF-afgestudeerde **Toegepaste Filosofie (TF)** beschikt over de volgende beroepsspecifieke competenties:

- 1) Een HTF-afgestudeerde TF beschikt over kennis van en inzicht in de logica van economie, organisaties en media, en weet deze te problematiseren met betrekking tot actuele maatschappelijke uitdagingen, zoals duurzaamheid, democratie en digitalisering.
- 2) Een HTF-afgestudeerde TF is in staat om met behulp van relevante filosofische theorie een eigen visie en standpunt te vormen over organisatorische en beleidsvraagstukken, en kan deze op overtuigende en verantwoorde wijze uitdragen.

- 3) Een HTF-afgestudeerde TF is in staat om concrete interventies te ontwerpen, implementeren of evalueren, bijvoorbeeld in de vorm van beleid, trainingen en reflectieve gespreksvormen.
- 4) Een HTF-afgestudeerde TF heeft kennis van culturele en maatschappelijke debatten die in de openbaarheid spelen en is in staat om met behulp van relevante filosofische theorie een eigen visie en standpunt te vormen, en kan deze op overtuigende en verantwoorde wijze uitdragen.
- 5) Een HTF-afgestudeerde is in staat om filosofisch gedachtegoed toegankelijk te maken voor een breder publiek, bijvoorbeeld door het schrijven van essays en artikelen, het ontwikkelen van programma's en dialogen, of het organiseren van publieke activiteiten.

De **Toegepast Filosoof Onderwijs (OW)** beschikt over de volgende beroepsspecifieke competenties:

- 1) Een HTF-afgestudeerde OW beschikt over het vermogen filosofie- en burgerschapsonderwijs vorm te geven en af te stemmen op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, en kan lessenreeksen ontwikkelen met verschillende werkvormen.
- 2) Een HTF-afgestudeerde OW is in staat bijdragen te leveren aan onderwijskundige ontwikkelingen door het raadplegen van bronnen, het inbrengen van informatie en het leveren van kritische bijdragen aan de oordeelsvorming en het oplossen van praktijkproblemen en is zo in staat een herkenbare bijdrage te leveren aan het schoolbeleid, met name ook op basis van filosofische vorming en burgerschapscompetenties.
- 3) Een HTF-afgestudeerde OW kan de competenties van de Toegepast Filosoof integreren met de competenties van het leraarschap.
- 4) Een HTF-afgestudeerde OW beschikt over gedegen pedagogische kennis en heeft de pedagogische en didactische kennis en vaardigheden geoefend in de praktijk.

[Bij de formulering van bovenstaande competenties is rekening gehouden met de eisen die de wetgever in de Wet BIO aan het leraarschap stelt, waarbij het uitgangspunt is dat de leraar pedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk bekwaam dient te zijn.]

II. MODUULBESCHRIJVINGEN

(+ tijdsbegroting en toetsmatrijs)

Tweede jaar

Module 1	Taalfilosofie en Metaforen (per. I) – ALGEMEEN
Code	2TMI
Omvang	6 EC
Docent	Drs. Martin Slagter en Charly Bos MA
Leerdoelen	Kennis van en inzicht in (onderdelen van) de taalfilosofie en de Conceptuele Metafoortheorie, alsmede toepassing van deze theorie in concrete (beroeps)situaties.
Inhoud	Inleiding in de taalfilosofie aan de hand van teksten van en over Ludwig Wittgenstein, Michel Foucault en J.R. Searle. De Conceptuele Metafoortheorie wordt behandeld aan de hand van het werk van George Lakoff en Mark Johnson. Alle behandelde theorie wordt zoveel mogelijk toegelicht met praktijkvoorbeelden en toegepast in een actuele context en in de beroepspraktijk.
Werkvorm	Hoorcollege
Toetsvorm	Schriftelijk tentamen
Literatuur	Reader met teksten van Martin Stokhof (over Wittgenstein), Harry van den Berg (over Foucault en discoursanalyse), J.R. Searle en Lakoff/Johnson – uitgave van de HTF/ te downloaden via Teams en/of in print te verkrijgen tegen kostprijs
Tijdsbegroting	Gedurende 7 weken 1,75 uur hoorcollege (7 x 1,75 = 12,25 uur) Voorbereiding colleges (7 x 7 = 49 uur) Bestudering teksten (primaire) filosofische teksten uit reader (37 uur) Training leesvaardigheid tijdens studie-uren (12 uur) Oefenen toepassing behandelde theorie (35 uur) Voorbereiding tentamen (20,75 uur) Maken tentamen (2 uur)
Totaal: 168 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. C6, C7, C8 / II. 9

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Kennis van en inzicht in (onderdelen van) de taalfilosofie, het mentalisme	+	++	

en de Conceptuele Metafoorthorie			
Toepassing van de theorie in concrete (beroeps)situaties		+	++
Kennis van discoursanalyse en toepassing hiervan in concrete (beroeps)situaties		+	++

Module 2	Algemene Pedagogiek (per. I) – OW-SPECIFIEK
Code	2OW-API
Omvang	6 EC
Docent	Niels Witjes MA
Leerdoelen	• Kennis nemen van, en kritisch reflecteren op, de pedagogische denkbeelden van Plato, Rousseau, Freire, Arendt en Biesta. • Een persoonlijk en gefundeerd antwoord formuleren op de vraag: wat is goed onderwijs voor mij? • Begrijpen wat de drie-eenheid kwalificatie, socialisatie en subjectificatie van Gert Biesta inhoudt en kunnen herkennen van de ideeën van de eerder genoemde denkers in deze driehoek. • Kennismaken met de ecologische pedagogiek en het, bij wijze van casus, in kaart brengen van factoren die een rol speelden bij de eigen identiteitsontwikkeling. • Kennis nemen van toonaangevend onderzoek over groepsprocessen, het kunnen toepassen op de eigen schoolloopbaan en leren over enkele interventiemethoden. • Kennis nemen van, en kritisch reflecteren op, de ideeën van Freud en Erik Erikson en laatstgenoemde ook kunnen toepassen op het eigen leven. • Het ontwikkelen en uitwerken van een eigen visie op een specifiek en relevant onderwijskundig onderwerp.
Inhoud	We beginnen met vier bijeenkomsten die in het teken staan van de wijsgerige pedagogiek. Een zoektocht naar het antwoord op de vraag: 'waartoe leidt ik mijn leerlingen op?', begint bij een kennismaking met (en kritische reflectie op) enkele toonaangevende werken uit de geschiedenis. Niet alleen om te laten zien hoe er werd gedacht over opvoeden, maar vooral om je te laten nadenken. Wat roepen Plato, Rousseau, Freire, Arendt en Biesta op? Wat vertellen deze gevoelens en de diepgaande gesprekken met studiegenoten jou over wie jij wil zijn voor de klas? Hiermee ga je aan de slag. Uiteindelijk gaan we telkens in op de vraag: <i>"Wat is goed onderwijs?"</i> Hierna moeten we het ook hebben over het vak. Waar loop je tegenaan in de praktijk als je een klaslokaal binnenstapt met je goede intenties. Dit staat de laatste drie bijeenkomsten centraal. Het proces

van socialisering start in de eigen les en je eigen lokaal. Hier zul je moeten aansluiten bij de visie en regels van de school, maar je zult ook je eigen stem moeten vinden. Wat doe je in les 1 en hoe verhoud je je tot collega's, de school en ouders? Hier helpt Teitler ons op weg. Zonder rust en relatieve orde kun je iedere grote droom tot persoonsvorming vaarwel zeggen; dit verdient naast al het gefilosofeer dus de aandacht die het nodig heeft. We onderzoeken verder hoe groepsdynamiek, identiteitsvorming en maatschappelijke ontwikkelingen elkaar beïnvloeden en hoe docenten daarin een betekenisvolle rol kunnen spelen. Daarbij staat de verbinding tussen theorie en praktijk centraal ingestoken vanuit reflectie op eigen ervaringen, mensbeeld en waarden. We gebruiken de ecologische pedagogiek als kader om de leerling breed te begrijpen. Daarnaast gebruiken we dus Peter Teitlers 'Lessen in orde' als praktisch-pedagogische basis om te begrijpen hoe orde, rust en veiligheid, als voorwaarden voor persoonsvorming en goed onderwijs, kunnen worden bewerkstelligd. De Netflix-serie 'Adolescence' vormt de grote casus die gedurende de laatste lessen van de reeks telkens terugkomt. Het is zowel een maatschappelijke spiegel als een nuttig vertrekpunt van waaruit we kunnen zien wat de uitdagingen en oplossingen zijn van onze tijd.

De colleges

De bijeenkomsten 'Algemene Pedagogiek' zijn gericht op het verbinden van praktijk (de leerling), de theorie en je eigen ontwikkeling. In de lessen wisselen we de ervaringen uit die zijn opgedaan in je eigen leven, in je praktijk als onderwijzer en/of opvoeder en gaan we met elkaar in gesprek over concrete casussen en eigen voorbeelden. Middels verschillende werkvormen laten we de (soms zware) teksten tot leven komen. Om zoveel mogelijk tijd te kunnen besteden aan het goede gesprek is het van groot belang dat men thuis de teksten goed doorneemt. De colleges hebben nadrukkelijk de vorm van een werkcollege waarbij het nodig is om kennis te hebben van de begrippen en concepten om goed mee te kunnen doen. Uiteraard is er ook tijd voor behandeling van de belangrijkste begrippen en concepten en de beantwoording van vragen.

Werkvorm

Hoor-/werkcolleges

Toetsvorm

Portfolio met weekopdrachten (uitwerking van leesvragen en toepassingsopdrachten) en een visiestuk over een relevant opvoedkundig probleem.

Literatuur

Verplicht aan te schaffen:

Teitler, P. (2022) *Lessen in orde: handboek voor de onderwijspraktijk* (vierde, herziene druk). Coutinho.

Digitaal aangeboden in Teams:

Arendt, H. (2023). De crisis in het onderwijs; uit *Tussen verleden en toekomst: acht oefeningen in het politieke denken* (Willem Visser, Vert.). Octavo.

Geselecteerde (hoofd)stukken uit:

Eidhof, B. Janssens, M. en Ris, J. (2025). *Wereldgericht onderwijs: Biesta in de praktijk* (5^e druk). Stichting NIVOZ.

Engelen, R. van (2023) *De groepscode* (2^e druk). Pica.

Freire, P. (1978). *Pedagogiek van de onderdrukten* (9^e druk, vert. J.E.A. Andriessen-van der Zande en J.P. de Vries). In den Toren.

Plato (1975). *De ideale staat* (Gerard Koolschijn, Vert.). Athenaeum.

Rousseau, J.J. (2012). *Emile of over de opvoeding* (Anneke Brassinga, Vert.). Boom.

Wilde, J. de, Theunissen, M., Wal, J. van der (2023) *Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding* (zesde, herziene druk, oplage 2). Coutinho.

En enkele artikelen uit o.a. de Groene Amsterdammer.

Tijdsbegroting

Gedurende 7 weken 1,75 uur college (7 x 1,75 = 12,25 uur)

Literatuur: 48 uur

Weekopdrachten: 48 uur

Kijk- en luisteropdrachten: 10 uur

Onderzoek en uitwerking van de eindopdracht: 50 uur

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / II. 10 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Kennis van, reflectie op en toepassing van pedagogische ideeën en denkbeelden	+	+	+
Visieontwikkeling goed onderwijs		++	+
Kennis maken en toepassen onderwijskundig onderzoek	+	+	+

Module 3	Practicum 2 (per. I, II & III)
Code	2PR1
Omvang	6 EC
Docent	Charly Bos MA
Leerdoelen	De student verwerft gevorderde kennis van de praktische filosofie en kan eenvoudige gesprekken of delen daarvan begeleiden binnen een gegeven structuur. De student kan een breder palet aan filosofische gespreksvormen herkennen en verkennen.
Inhoud	In deze vervolgmodule maakt de student verder kennis met de praktische filosofie. Op basis van teksten, drie colleges en ruimere gesprekservaring leren studenten hoe socratische gesprekken werken, hoe je hier zinvol aan deel kunt nemen en hoe je deze (of delen ervan) zou kunnen leiden. Concreet moet je hiervoor actief deelnemen aan minstens tien filosofische gesprekken die in totaal minstens twintig uur beslaan. Grofweg de helft wordt aangeboden, of organiseer je samen, binnen de HTF, de andere helft zoek je 'buiten' bij socratische cafés, het Denklab of andere gelegenheden.
Werkvorm	Colleges en oefensessies binnen en buiten de HTF
Toetsvorm	Portfolio
Literatuur	Diverse teksten in de praktische filosofie en socratische gespreksvoering (o.a. van Jos Kessels)
Tijdsbegroting	Drie zaterdagbijeenkomsten (3 x 3,5 uur = 10,5 uur) Vorbereiding en verwerking colleges (3 x 7 = 21 uur) Bestudering literatuur (44 uur) Deelname gesprekken (20 uur aan gesprekken + 10 uur aan voorbereiding/organisatie = 30 uur) Verslaglegging en reflectie (30 uur) Samenstelling en (her)schrijven portfolio (32 uur)
Totaal: 167,5 uur	

TOETSMATRIJS:

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / III. 13, 14

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Kennis van en inzicht in de praktische filosofie	+	++	
Kennis van verschillende basale filosofische gespreksvormen	+	++	
Basale gespreksvaardigheden (e.g. luisteren, samenvatten en doorvragen)	+	+	+

Reflectie op eigen rol en functioneren in filosofische gesprekken		+++	
---	--	-----	--

Module 4	Onderzoekskunde 1 (per. II) – ALGEMEEN
Code	2OK1
Omvang	6 EC
Docent	Eva Stor MA en Charly Bos MA
Leerdoelen	Kennis van het vak onderzoekskunde en vaardigheid in het opzetten en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek in het algemeen, en meer specifiek kennis van- en oefenen met interviewvaardigheden.
Inhoud	Deze module vormt een inleiding in praktijkgericht onderzoek binnen de toegepaste filosofie. Studenten maken kennis met de verschillende fasen van de onderzoekscyclus: probleemverkenning, vraagstelling, literatuuronderzoek, methodologie, dataverzameling, analyse, interpretatie en verslaglegging. Daarbij staat centraal hoe onderzoek kan bijdragen aan een concreet toegepast filosofisch (beroeps-) product.
Werkvorm	7x werk/discussiecollege
Toetsvorm	Portfolio
Literatuur	Wordt bekend gemaakt via Teams.
Tijdsbegroting	7x werk-/discussiecollege van 1,75 uur (7 x 1,75 = 12,25 uur) Voorbereiding colleges en (tussen)opdrachten (28 uur) Opzetten praktijkgericht onderzoek (20 uur) (Literatuur)onderzoek (35 uur) Voorbereiding en afnemen interview(s) (14 uur) Uitwerken en analyseren interviewmateriaal (22 uur) Verwerking onderzoeksresultaten en begripsanalyse (20 uur) Samenstelling portfolio en reflectie (17 uur)
Totaal: 168,25 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: II. 9 / II. 10 / II. 11

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Basale kennis van kwalitatieve onderzoek	++	+	
Ervaring met de praktijkgericht (filosofische) onderzoekscyclus		++	+
Ervaring met interviewtechnieken		++	+
Bewuste omgang met generatieve AI	+	+	+

Module 5	Vakdidactiek 1: Socratische Houding (per. II) – OW-SPECIFIEK
Code	2OW-VD1
Omvang	6 EC
Docent	Paulien Hilbrink MA
Leerdoelen	• Inzicht in hoe je een les maakt, in de taak van de docent (verschillende stijlen) en hoe een filosofische les eruit kan zien. • In kunnen innemen van een filosofische houding voor de klas • Leerlingen aan kunnen sporen tot het innemen van een filosofische houding.
Inhoud	WAT KOM JE HIER DOEN? WAT verwijst naar dat wat jij in het onderwijs wilt komen doen. Welke rol wil je innemen in de school, in de klas, naast de leerling? KOMEN DOEN verwijst naar hoe je je voorbereid op wat je te doen hebt met je leerlingen: Wat heb je gemaakt, voorbereid? Welke vraag heb je aan hen? Wat wil je ze vertellen? Wat wil je dat ze leren en waarom? JE verwijst naar jou in je rol als leerkracht (in wording). Wie ben je en waar sta je en wat wil je? HIER, tenslotte, verwijst naar de situatie: Wie zijn je leerlingen? Wat willen en kunnen ze? Wat willen je collega's? Waar staat de school? Wat zijn je mogelijkheden? Wat zijn de belemmeringen?
Werkvorm	Hoor-/werkcolleges
Toetsvorm	Onderzoek naar hoe een lesplan er voor een specifieke groep uit kan komen te zien. Daarbij maak je expliciet welke keuzes je hebt gemaakt en natuurlijk: wat jij daar komt doen.
Literatuur	Je hoeft niet alle onderstaande literatuur tot je te nemen, maar deze literatuur is zeer behulpzaam bij het verkrijgen van inzicht in hoe je een les maakt, in de taak van de docent (verschillende stijlen) en hoe een filosofische les eruit kan zien.) Literatuur suggesties: <u>Over hoe leerlingen over onderwijs denken</u> (en waar wij dus iets mee moeten) Van12tot18 Als wij het voor het zeggen hadden: leerlingen... <u>Over de pedagogische taak van de docent</u> Berendsen, D., Kienstra, N., Poortier, K., & Rombout, F. (Red.). (2021). <i>Filosofie op school: Handboek vakdidactiek filosofie</i>. Boom. Hoofdstuk 4. <u>Over hoe je een socratisch gesprek voert</u> Berendsen, D., Kienstra, N., Poortier, K., & Rombout, F. (Red.). (2021).

Hoofdstuk 7, paragraaf 5. (TIP: het hoofdstuk begint met een gesprek-voorbeeld van een filosofisch gesprek over een verschil in interpretatie van een begrip, wat je zeker vaker zult tegenkomen als docent.)

Over wat opvattingen van 'filosofie' te maken heeft met onderwijsstijlen

Berendsen, D., Kienstra, N., Poortier, K., & Rombout, F. (Red.). (2021).
Hoofdstuk 3.

Over wanneer een les een filosofisch niveau bereikt

Berendsen, D., Kienstra, N., Poortier, K., & Rombout, F. (Red.). (2021).
Hoofdstuk 5 met een praktijkvoorbeeld op blz. 128.

Over waar je in het onderwijs tegenaan loopt als je leerlingen tot kritische burgers wilt opvoeden en hoe je non-conformistisch onderwijs ('schelmenpedagogiek') historisch en filosofisch kunt verantwoorden:

Verheijen, J. (2025). *Revolutie in de schoolgang*. Amsterdam
University Press

Over hoe je een les ontwerpt, met een basismodel waar je mee kunt werken

Van Ast, D., De Loor, H., & Spijkerboer, A. (2013/2020). *Effectief leren* (5e druk, hoofdstuk 3 "Directe instructie" & par. 2.2 "Motivatie"; 2e druk, hoofdstuk 2 "Effectief leren en directe instructie, de lespraktijk in fasen"). Noordhoff.

Van Ast, D., De Loor, H., & Spijkerboer, A. (2013/2020). *Effectief leren* (5e druk, hoofdstuk 3 "Directe instructie" & par. 2.2 "Motivatie"; 2e druk, hoofdstuk 2 "Effectief leren en directe instructie, de lespraktijk in fasen"). Noordhoff.

Over hoe je leren bevordert

Van Ast, D., De Loor, H., & Spijkerboer, A. (2013/2020). Vijfde druk: Hoofdstuk 1 'Effectief leren'. Tweede druk: Hoofdstuk 1 'Kenmerken effectief leren en directe instructie'. (TIP: vergelijk dit met jouw bijzondere leermoment en met de Socratische houding van de docent.)

Samen denken bevorderen

Cam, P. (2020). *Twintig denkgereedschappen*. Levendig Uitgever.

Logisch denken bevorderen

Van Bodegraven, N. (2019). *Denkstappen*. Levendig Uitgever.

Tijdsbegroting

Gedurende 7 weken 1,75 uur hoor-/werkcollege (7 x 1,75 = 12,25 uur)
Bestudering literatuur (50 uur)

Reflectie en oefening (56 uur)
Vorbereiding tentamen (50 uur)

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: III. 13 / III. 14 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Inzicht in hoe je een les maakt, in de taak van de docent (verschillende stijlen) en hoe een filosofische les eruit kan zien.	++	++	+
In kunnen innemen van een filosofische houding voor de klas	+	++	++
Leerlingen aan kunnen sporen tot het innemen van een filosofische houding.	+	++	++

Module 6	Retorica en Narrativiteit (per. II) – ALGEMEEN
Code	2RN1
Omvang	6 EC
Docent	Charly Bos MA
Leerdoelen	Kennismaking met de begrippen 'retorica', 'persoonsvorming' en 'narrativiteit', en inzicht in hun onderlinge relatie. Basaal inzicht in de theorie over narrativiteit, in het bijzonder in relatie tot persoonsvorming. Oefening in schrijfvaardigheid, in het bijzonder op autobiografische wijze en met behulp van narratief-interpretatieve middelen. Oefening in het analyseren en interpreteren van (autobiografische) teksten. Oefenen met praktische middelen om zelfkennis te vergroten en met het houden van een voordracht.
Inhoud	In deze module begeven we ons op het snijvlak van 1) de kunst van het spreken en overtuigen, met 2) het vertellen en ontwerpen van verhalen, en 3) de eigen persoonsvorming. Aan de hand van filosofische inzichten over (persoons)vorming, en met bijzondere aandacht voor narratieve vormen en retorische mogelijkheden, werken we toe naar het schrijven van een autobiografische vormingsdocument en naar het houden van een retorische voordracht over je levensverhaal.
Werkvorm	Hoor- en werkcollege
Toetsvorm	Vormingsdocument en retorisch betoog
Literatuur	Nader op te geven literatuur m.b.t. narrativiteit en retorica

Tijdsbegroting

Gedurende drie weken 3,5 uur college (3 x 3,5 = 10,5 uur)
 Voorbereiding colleges (3 x 6 = 18 uur)
 Bestudering literatuur (58 uur)
 Schrijven vormingsdocument (41 uur)
 Retorische voordracht voorbereiden en houden (40 uur)

Totaal: 167,5 uur**TOETSMATRIJS****Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / II. 9**

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Kennismaking met de begrippen 'retorica', 'persoonsvorming' en 'narrativiteit', en inzicht in hun onderlinge relatie. Basaal inzicht in de theorie over narrativiteit, i.c. in relatie tot persoonsvorming	++	+	
Ontwikkeling van autobiografische schrijfvaardigheid		+	++
Ontwikkeling van de eigen spreekvaardigheid en oefening in welsprekendheid.		+	++

Module 7**Logica en Argumentatie (per. III) – ALGEMEEN****Code**

2LA1

Omvang

6 EC

Docent

Dr. Mark Leegsma

Leerdoelen

Deze module wil studenten leren hoe logica werkt, enerzijds als instrument om zinnen (en dus teksten) in hun logische structuur te analyseren, anderzijds om redeneringen formeel te beoordelen. Op deze manier wil de module studenten ook, en meer in het algemeen, vertrouwd maken met analytische, formele benaderingen in de filosofie.

Inhoud

Logica is de formele en normatieve wetenschap van hoe we zouden moeten denken. In deze module maken studenten kennis met de beginselen van de logica en leren zij de algemene logische voegtekens (her)kennen en gebruiken. Meer in het bijzonder leren zij (werken met)

twee logische talen, de propositie- en de predicaatlogica, die laatste inclusief logische kwantificatie. Aan de ene kant leren zij zinnen uit de 'natuurlijke' taal vertalen naar zinnen in deze talen (logische analyse). Aan de andere kant leren zij werken met waarheidstafels om redeningen (opgesteld in de taal van de propositielogica) te beoordelen op logische geldigheid. Studenten maken ook kennis met een filosofische kritiek van de logica die zich toespitst op de actuele vraag of werkelijk alles in de 'digitale' vorm (waar/onwaar, 0/1) past. Omdat de link tussen logica en argumentatie van belang is, wordt er veel besteed aan formele redeneerschema's en waarheidstabellen.

Werkvorm

Hoor- en discussiecollege

Toetsvorm

Schriftelijk tentamen

Literatuur

Priest, G. (2017). *Logic: A Very Short Introduction* (second edition). Oxford University Press

Tijdsbegroting

Gedurende 7 weken 1,75 uur college (12,25 uur)
 Voorbereiding/ huiswerk/ achtergrondliteratuur (7 x 15 = 105 uur)
 Voorbereiding tentamen (48,5 uur)
 Tentamen (2 uur)

Totaal: 167,75 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. C6 / II. 9c

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Kennis van en inzicht in de grondbeginselen van logica	++	+	
Vertrouwdheid met formele benaderingen in de filosofie	++	+	

Module 8

Vakdidactiek 2: Poièsis (per. III) – OW-SPECIFIEK

Code

2TF-VD2

Omvang

6 EC

Docent

Martijn Janssen MA

Leerdoelen

Na afronding van deze module kan de student:

1. Vakdidactische analyse

uitleggen hoe de filosofieopvatting samenhangt met de manier waarop een docent haar les ontwerpt.

2. Lesontwerp

een filosofische lessenreeks ontwerpen waarin leerdoelen, werkvormen, instructie en evaluatie logisch op elkaar zijn afgestemd. Vervolgens kritisch reflecteren op de eigen lespraktijk.

3. Toepassing van EDI

het EDI-model toepassen bij het ontwerpen van filosofielessen, inclusief fasen zoals activeren van voorkennis, expliciete instructie, begeleide oefening en zelfstandige verwerking.

4. Filosofische leeractiviteiten ontwerpen

didactisch verantwoorde filosofische leeractiviteiten ontwikkelen die leerlingen stimuleren tot vragen stellen, argumenteren, conceptualiseren en reflecteren.

5. Didactische verantwoording

didactische keuzes beargumenteren op basis van relevante vakdidactische en onderwijskundige literatuur.

Inhoud

In deze module verdiepen studenten hun vakdidactische bekwaamheid door het ontwerpen van filosofieonderwijs. Uitgangspunt is dat lesgeven niet alleen het overdragen van kennis is, maar het scheppen van een denkruimte waarin leerlingen leren filosoferen. De module verkent daarom lesontwerp als een vorm van poiesis: een schepende praktijk waarin pedagogische intenties, didactische theorie en concrete onderwijspraktijk samenkomen.

Aan de hand van inzichten uit de vakdidactiek van filosofie (Rombout e.a.) en evidence-informed didactiek (Kirschner & Heal) leren studenten hoe zij doelgerichte, gestructureerde en leerbevorderende filosofielessen ontwerpen.

Studenten analyseren voorbeelden van filosofielessen, bespreken didactische keuzes en oefenen met het vertalen van filosofische thema's naar didactisch verantwoorde leeractiviteiten. De module mondt uit in het ontwerpen van een samenhangende filosofische lessenreeks, waarin vakinhoud, didactiek en leerdoelen expliciet met elkaar worden verbonden.

Werkvorm

Discussie- en werkcolleges

Toetsvorm

Ontwerpen van een filosofische lessenreeks op basis van het EDI-model met een verantwoordingsverslag

Literatuur

Baay, P. (2025). *Leraar zijn: Kunstzinnig en ambachtelijk*. Telos Uitgevers.

Berendsen, D., Kienstra, N., Poortier, K., & Rombout, F. (Red.). (2021). *Filosofie op school: Handboek vakdidactiek filosofie*. Boom.

Kirschner, P., & Heal, J. (2023). *De kunst en kunde van het lesgeven: Baanbrekende literatuur over lesgeven en lerareneffectiviteit en*

de betekenis daarvan voor de praktijk. Uitgeverij Phronese.

Tijdsbegroting

7x bijeenkomst à 1,75u = 12,25u
 7x voorbereiding bijeenkomst à 12u = 84u
 4x maken tussentijdse opdracht à 4u = 16u
 2x peer feedback eindproducten klasgenoten à 2u = 4u
 1x maken eindopdracht à 52u = 52u

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / IV. 15 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Uit kunnen leggen hoe de filosofieopvatting samenhangt met de manier hoe een docent haar les ontwerpt	+	++	
Een filosofische lessenreeks kunnen ontwerpen waarin leerdoelen, werkvormen, instructie en evaluatie logisch op elkaar zijn afgestemd. Vervolgens kritisch reflecteren op de eigen lespraktijk		+	++
Het EDI-model kunnen toepassen bij het ontwerpen van filosofielessen, inclusief fasen zoals activeren van voorkennis, expliciete instructie, begeleide oefening en zelfstandige verwerking		+	++
Didactisch verantwoorde filosofische leeractiviteiten kunnen ontwikkelen die leerlingen stimuleren tot vragen stellen, argumenteren, conceptualiseren en reflecteren		+	++
Didactische keuzes kunnen beargumenteren op basis van relevante vakdidactische en onderwijskundige literatuur	+	++	

Module 9	Cultuurfilosofie (per. IV) – ALGEMEEN
Code	2CF1
Omvang	6 EC
Docent	Daniël Doodkorte MA
Leerdoelen	Aan het eind van de module ben je in staat om: • de cultuurfilosofische kernbegrippen uit de gelezen literatuur uit te leggen en met elkaar te verbinden; • de ontwikkeling van de verschillende cultuurfilosofische theorieën te plaatsen in hun historische context; • verschillende culturele uitingen en standpunten cultuurfilosofisch te duiden en kritisch te bevragen; • d.m.v. de geleerde begrippen te reflecteren op je eigen standpunten en opvattingen.
Inhoud	Cultuurfilosofie laat ons nadenken over wie wij zijn, wat we vinden, welke waarden we aanhangen, wat we doen en hoe we ons tot elkaar verhouden. Het plaatst al deze zaken (identiteit, normativiteit, handelen, sociale verhoudingen) in de specifieke culturele, historische, politieke context waarin we ze aantreffen. In deze module gaan we een aantal belangrijke cultuurfilosofische theorieën, en de begrippen die in deze theorieën centraal staan, bekijken. Als we langzaam de samenhang en ontwikkeling van deze theorieën en begrippen wat meer in het vizier hebben, kunnen we ze ook gaan verbinden met de wereld om ons heen. Op welke manier zien we verlichtingsidealen vandaag de dag terug in de politieke uitingen? Of zien we het oriëntalisme terug in documentaires? Door te reflecteren op de wereld om ons heen krijgen we ook meer inzicht in onze eigen opvattingen en standpunten. Op wat voor manier zijn de waarden die ik heb en mijn ideeën over 'wie ik ben' eigenlijk cultureel bepaald?
Werkvorm	Hoorcollege
Toetsvorm	Schriftelijk tentamen
Literatuur	Boomkens, R. <i>Erfenissen van de Verlichting. Basisboek Cultuurfilosofie</i>. Boom, Amsterdam, 2011 Overige literatuur wordt bekend gemaakt via Teams
Tijdsbegroting	Gedurende 7 weken 1,75 uur hoorcollege (7 x 1,75 = 12,25 uur) Zelfstandige bestudering handboek (44 uur) Zelfstandige bestudering primaire literatuur (24 uur) Opdrachten over kernbegrippen (5 x 5,5 = 27,5 uur) (Audio)visueel materiaal bekijken (2 x 3 uur = 6 uur) Kijkopdracht (3 x 2 = 6 uur) Presentatieopdracht (8 uur) Vorbereiding tentamen (38 uur) Maken tentamen (2 uur)
Totaal: 167,75 uur	

TOETSMATRIJS**Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8**

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
De cultuurfilosofische kernbegrippen uit de gelezen literatuur uitleggen en met elkaar verbinden.	++	++	
Ontwikkeling van de verschillende cultuurfilosofische theorieën plaatsen in hun historische context.	++	+	
Verskillende culturele uitingen en standpunten cultuurfilosofisch te duiden en kritisch te bevragen;		+	+
d.m.v. de geleerde begrippen te reflecteren op je eigen standpunten en opvattingen.		+	+

Module 10**Publieke Ruimte (per. IV) – OW-SPECIFIEK****Code**

2OW-PR1

Omvang

6 EC

Docent

Muhammed Çaglı MA

Leerdoelen

- De student heeft kennis van en inzicht in centrale burgerschapsthema's en kan deze analyseren, uitleggen en onderbouwen met relevante concepten en voorbeelden uit de samenleving.
- De student ontwerpt, verzorgt en verantwoordt onderwijs waarin deze thema's op een voor mbo-studenten relevante en begrijpelijke manier aan bod komen.
- De student reflecteert op eigen opvattingen en toont een onderzoekende, open en professionele houding ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken en diversiteit aan perspectieven

Inhoud

Deze module gaat voornamelijk over de kenniscomponenten die horen bij het burgerschapsonderwijs en op het kritisch bevragen van de onderliggende concepten hiervan. Voor het mbo-onderwijs gaat het over de kennis en kunde die horen bij de thema's "individu en

groep", "vrijheid en gelijkheid", "maatschappijvisies en maatschappelijke vraagstukken" én "macht en besluitvorming". Studenten verdiepen zich in deze thema's en onderzoeken niet alleen wat bepaalde concepten inhouden, welke aannames erin besloten liggen en hoe ze verschillend geïnterpreteerd kunnen worden. Daarnaast is er aandacht voor de toepassing in de onderwijspraktijk: hoe deze kennis en inzichten over te dragen en bespreekbaar te maken met mbo-studenten. Daarbij ligt de nadruk op het begeleiden van gesprekken over complexe en soms gevoelige onderwerpen, het stimuleren van kritisch denken en het begeleiden van dialoog en meningsvorming. Voor het voortgezet onderwijs (vo) wordt ingegaan op de inhoudelijke eisen van burgerschap als basisvaardigheid en hoe deze vertaald kunnen worden naar concrete onderwijspraktijken. De module combineert zo kennis, kritische reflectie en didactische vaardigheden.

Werkvorm

Hoor-/werkcolleges

Toetsvorm

Dossieropbouw + schriftelijk tentamen

Literatuur

Stephen De Kievid, J. (2019). *Democratie: Ideaal en weerbarstige werkelijkheid* (3e herziene druk). ProDemos.

Vranken, J., & Geldof, D. (2017). *Het speelveld, de spelregels en de spelers: Een inleiding tot de sociologie*. Acco.

Pessers, D. (2011). *De rechtsstaat voor beginners*. Balans.

"Expertisepunt Burgerschap. (2025). Burgerschap in beweging.

<https://www.expertisepuntburgerschap.nl/wp-content/uploads/2025/10/251023-onderwijs-in-beweging-DEF.pdf>

Diverse artikelen die tijdens de colleges via de leeromgeving beschikbaar worden gesteld.

Tijdsbegroting

7x bijeenkomst van 1,75u = 12,25u

7x voorbereiding bijeenkomst van 12u = 84u

4x maken tussentijdse opdrachten van 8u = 32u

2x peer feedback opdrachten studiegenoten van 2u = 4u

Vorbereiden schriftelijk tentamen = 36u

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / IV. 15 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
De student heeft kennis van en inzicht in centrale burgerschapsthema's en kan deze analyseren, uitleggen en onderbouwen met	++	++	

relevante concepten en voorbeelden uit de samenleving.			
De student ontwerpt, verzorgt en verantwoordt onderwijs waarin deze thema's op een voor mbo-studenten relevante en begrijpelijke manier aan bod komen.		++	++
De student reflecteert op eigen opvattingen en toont een onderzoekende, open en professionele houding ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken en diversiteit aan perspectieven.		+++	

Derde jaar

Module 1	Toegepaste Ethiek (per. I) – ALGEMEEN
Code	3TEI
Omvang	6 EC
Docent	Lianne Tijhaar MA, MSc
Leerdoelen	Herkennen van morele problemen in de beroepspraktijk. Toepassen van verschillende normatief ethische theorieën op concrete casussen. Een moreel oordeel vormen dat gebaseerd is op het afwegen van moreel relevante feiten en belangen.
Inhoud	Het 'toepassen' van ethiek vraagt om sensitiviteit en oordeelsvermogen. Deze module nodigt je uit om te onderzoeken welke rol ethische reflectie kan spelen in je (beoogde) beroep. Je wordt uitgedaagd om je eigen positie te vormen en te verkennen hoe professionele waarden en normen zich verhouden tot de bredere maatschappelijke en politieke krachten waarin een beroep wordt uitgeoefend. Tijdens de module worden verschillende theorieën en methoden in de toegepaste ethiek besproken. Actuele thema's en cases komen aan bod, waardoor je inzicht krijgt in de complexiteit van ethische vraagstukken. Samen met medestudenten ga je een ethisch dilemma uit de beroepspraktijk verhelderen door kritisch te analyseren wat het probleem precies inhoudt, welke verantwoordelijkheden er rusten op verschillende actoren en welke stappen genomen kunnen worden.
Werkvorm	Combinatie van hoorcolleges en werkgroepen
Toetsvorm	Groepsopdracht (eindpaper). N.B. Er wordt van je verwacht dat je tijd vrijmaakt om samen met medestudenten aan een groepsopdracht te werken. Je bent zelf verantwoordelijk voor het vormen van een groep. Zorg dat je aanwezig bent bij de werkcolleges om aansluiting bij medestudenten te zoeken.

Literatuur	Van Delden, J. J. M., Bolt, L. L. E., & Verweij, M. F. (2003). <i>Ethiek in praktijk</i> (5e druk of hoger). Koninklijke Van Gorcum. Overige literatuur wordt in delen digitaal beschikbaar gesteld.
Tijdsbegroting	Gedurende 7 weken 1,75 uur hoorcollege/ werkgroep (12,25 uur) Zelfstudie (68 uur) Groepsopdracht (88 uur)
Totaal: 168,25 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8 / II. 9, 10 / TF 1 - 6 / OW 1 - 4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Kennis van methoden van toegepaste ethiek		+	++
Ervaring opdoen met die methoden a.d.h.v. actuele voorbeelden		+	++
Inzicht in uitdagingen bij het inbedden van ethische reflectie in de praktijk (<i>reality check</i>)		++	+

Module 2 Vakdidactiek 3: Filosoferen met Kinderen & Jongeren (per. II) – OW-SPECIFIEK

Code	3OW-VD3
Omvang	6 EC
Docent	Paulien Hilbrink MA
Leerdoelen	- Hoe je filosofische gesprekken voert met jongeren - Zelfreflectie op je socratische houding
Inhoud	Filosofische gesprekken voeren doe je ofwel binnen de kaders van een lesuur ofwel tussendoor, of allebei. Een gesprek is filosofisch als er iets op het spel staat dat de gespreksdeelnemers aangaat en willen onderzoeken. Dit vak begeeft zich op het snijvlak van pedagogiek en didactiek: je moet aanvoelen wanneer kinderen nood hebben om uit te wijden over wat ze denken en daar vervolgens een gelegenheid voor creëren. (pedagogisch) En als die gelegenheid er is, denk je na over hoe die verder ingericht moet worden en wat jouw rol daarin is en die van de deelnemers. (didactisch) De gelegenheid en de gespreksvorm houden verband met elkaar. We gaan in op het herkennen van filosofisch potentieel, de socratische houding, de techniek van het vragenstellen en we oefenen met het filosofisch maken en houden van een gesprek.

Werkvorm
Toetsvorm
Literatuur

Hoor-/werkcolleges

Het aanleggen van [een dossier](#) en een lesbezoek door de docent.

Je hoeft niet alle literatuur tot je te nemen, maar deze literatuur is zeer behulpzaam bij het verkrijgen van inzicht in wat filosoferen (op school) nu eigenlijk is en vermag:

Rancière, J. (2007). *De onwetende meester*. Acco.

Bartels, R. *Vraag en verwondering*. Damon.

Worley, P. (2015). Open thinking, closed questioning: Two kinds of open and closed question. *Analytic Teaching and Philosophical Praxis*, 36(1), 17–29.

Van Rossem, K. (2020). *Het filosofisch gesprek*. Lanno Campus /ISVW

- p. 29–40 | filosofische houding, luisteren als een vroedvrouw, vallen en opstaan, aanmoedigen en betrappen, persoonsvorming en genieten
- p. 63–87 | spreken, vragen stellen, de vijf bewegingen, het begeleiden van de vijf bewegingen

Cam, P. (2020). *Twintig denkgereedschappen*. Levendig Uitgever.

- p. 6–16 | gereedschappen, opbouw in gereedschappen, waarom oefenen in denken?
- p. 17–28 | het grondpatroon van onderzoek
- p. 29–35 | gereedschappen voor onderzoek: het vragenkwadrant

Van Bodegraven, N. (2019). *Denkstappen*. Levendig Uitgever.
[Bronnenboek voor de verschillende werkvormen]

Daems, X., & Hilbrink, P. (2026). *Nooit te klein om groot te denken*. Boom.

Tijdsbegroting

Gedurende 7 weken 1,75 uur hoor-/werkcollege (7 x 1,75 = 12,25 uur)

Bestudering literatuur (60 uur)

Reflectie en oefening (60 uur)

Aanleggen dossier (56 uur)

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: III. 13 / III. 14 / IV. 15 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Hoe je filosofische gesprekken voert met jongeren	+	+	++
Zelfreflectie op je socratische houding	+	+	++

Module 3	Practicum 3 (per. I, II & III)
Code	3PR1
Omvang	6 EC
Docent	Charly Bos MA
Leerdoelen	De student verwerft gevorderde kennis van de praktische filosofie en kan gesprekken begeleiden binnen een gegeven structuur. De student kan een breder palet aan filosofische gespreksvormen inzetten.
Inhoud	In deze derdejaarsmodule maakt de student verder kennis met de praktische filosofie. Op basis van teksten, drie colleges en ruimere gesprekservaring leren studenten hoe ze socratische gesprekken en andere werkvormen kunnen (bege)leiden. Concreet moet je hiervoor actief deelnemen aan minstens tien filosofische gesprekken die in totaal minstens twintig uur beslaan. Grofweg de helft wordt aangeboden, of organiseer je samen, binnen de HTF, de andere helft zoek je 'buiten' bij socratische cafés, het Denklab of andere gelegenheden.
Werkvorm	Colleges en oefensessies binnen en buiten de HTF
Toetsvorm	Portfolio
Literatuur	Diverse teksten in de praktische filosofie en socratische gespreksvoering (o.a. van Jos Kessels)
Tijdsbegroting	Drie zaterdagbijeenkomsten (3 x 3,5 uur colleges = 10,5 uur) Vorbereiding en verwerking colleges (3 x 7 = 21 uur) Bestudering literatuur (44 uur) Deelname gesprekken (20 uur aan gesprekken + 10 uur aan voorbereiding/organisatie = 30 uur) Verslaglegging en reflectie (32 uur) Samenstelling en (her)schrijven portfolio (30 uur)
Totaal: 167,5 uur	

TOETSMATRIJS:

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / III. 13, 14

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Gevorderde kennis van en inzicht in de praktische filosofie	+	++	
Gevorderde kennis en beheersing van verschillende filosofische gespreksvormen	+	+	+
Gevorderde gespreksvaardigheden (incl. begeleidingsvaardigheden)	+	+	+

Reflectie op eigen rol en functioneren in filosofische gesprekken		+++	
---	--	-----	--

Module 4	Toegepaste Politieke Filosofie (per. II) – ALGEMEEN
Code	3TPF1
Omvang	6 EC
Docent	Ivana Ivkovic MA
Leerdoelen	1. Nauwgezet leren analyseren van argumentaties van enkele politieke filosofen. 2. Een koppeling maken tussen zaken uit de praktijk en filosofie: m.b.v. filosofisch gereedschap kwesties uit de praktijk filosofisch analyseren en ter discussie te stellen.
Inhoud	Onderwerpen: - Maatschappelijke kosten-baten analyse - Verdelende rechtvaardigheid - Verkiezingsprogramma's diverse politieke partijen in Nederland Thematiek aangedragen door gastdocenten uit diverse afstudeer-richtingen.
Werkvorm	Hoor-, werk- en discussiecollege
Toetsvorm	Paper en herziening van paper op basis van commentaar.
Literatuur	Van Hees, M., e.a. (2014). <i>Basisboek ethiek</i>. Boom. Hoofdstuk 6: "Hedendaags utilitarisme en consequentialisme" en hoofdstuk 7: "Klassieke deontologie". Rawls, J. (1971). <i>A theory of justice</i>. Harvard University Press. Nozick, R. (1974). <i>Anarchy, state, and utopia</i>. Basic Books. Feinberg, J. (1970). Economic income as deserved. <i>Philosophy & Public Affairs</i>, 1(1), 58–78. Teksten aangedragen door gastdocenten. Diverse teksten uit de praktijk.
Tijdsbegroting	Gedurende 7 weken 1,75 uur college (12,25 uur) Voorbereiding/ huiswerk/ achtergrondliteratuur (7 x 16 = 112 uur) Schrijven en herschrijven van paper (43,5 uur)
Totaal: 167,75 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8 / II. 9, 10 / TF 1-5 / OW 3

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Het gebruiken van filosofie als gereedschap voor, analyseren, beantwoorden en oplossen van praktijkvragen en -problemen		+	++

Module 5	Bildung en Burgerschap (per. II) – TF-SPECIFIEK
Code	3OW-BB1
Omvang	6 EC
Docent	Dr. Joris Verheijen
Leerdoelen	• De studenten kunnen de historische en filosofische achtergrond van de begrippen 'Bildung' en 'burgerschap', de uiteenlopende duidingen die er van die begrippen bestaan en hun rol in de ontwikkeling van het moderne onderwijs en in actuele onderwijsdiscussies uitleggen en evalueren. Ze kunnen ook reflecteren op de relevantie van die begrippen voor hun eigen lespraktijk. • De studenten kunnen de terugkerende discussies over Bildung verbinden met de filosofische vraag naar het subject en subjectiviteit, concreet toegepast op de pedagogische relatie en op het onderwijs. • De studenten kunnen de gangbare, maar ook problematische verbinding tussen Bildung en burgerschap uitleggen en evalueren. • De studenten kunnen een eigen visie op de relatie van Bildung en burgerschap formuleren. Ze kunnen die visie verbinden met vaardigheden, competenties of houdingen die ze van leerlingen of studenten verwachten en ze kunnen lessenreeksen ontwerpen die helpen om die kwaliteiten te ontwikkelen.
Inhoud	Aan de hand van actuele voorbeelden uit de lespraktijk, uit de media en de politiek leren we de begrippen Bildung en burgerschap kennen. Waarom speelde een oud begrip als Bildung de afgelopen twintig jaar weer een hoofdrol in onderwijsdiscussies? En waarom staat sinds een paar jaar burgerschap hoog op de agenda van de overheid, die in de twintigste eeuw veel terughoudender was? Waarom werd burgerschapsonderwijs lange tijd als 'staatspaedagogiek' tegengehouden? Hoeveel ruimte is er om eigen invulling te geven aan burgerschapsonderwijs? Aan de hand van <i>Revolutie in de schoolgang</i> duiken we in de geschiedenis van het Bildungsdenken en verkennen we de filosofische en politieke lading van het begrip. Welke stromingen zijn er in het Bildungsdenken te onderscheiden? Wat hebben ze ons als filosofen en als docenten vandaag de dag te leren? Daarbij is er niet alleen aandacht voor de klassieke Bildung van Goethe en Humboldt, die nog doorwerkt in de ideeën van Dohmen en Biesta, maar ook voor de onderdrukte traditie van de radicale romantiek. Wat kunnen we van die vergeten dichters en denkers leren over kritisch denken,

	schrijfonderwijs en burgerschapsvorming?
Werkvorm	Hoor-/werkcolleges
Toetsvorm	Visiestuk (ca 400–600 woorden): wat hebben Bildung en burgerschap (niet) met elkaar te maken? Welke vaardigheden, competenties of houdingen zou je daarvoor bij leerlingen willen ontwikkelen? (wordt niet becijferd, maar is een voorwaarde om de eindopdracht te kunnen maken)
Literatuur	Van der Ploeg, P. (2020). <i>Burgerschapsvorming in tijden van communair neoliberalisme</i>. NRO Werkplaats Democratisering van kritisch denken. https://werkplaatsburgerschap.nl/wp-content/uploads/2020/03/BV-beleidsanalyse-2020.pdf Tijpcast. (2024, 23 juni). <i>Een kleine geschiedenis van burgerschap</i> [Podcastaflevering]. Van Rees, P. D. (2021). Kohnstamm, Foucault en het burgerschapsoffensief in de onderwijspolitiek en onderwijswetenschap. <i>Pedagogische Studiën</i>, 98, 236–246. [Wordt online gedeeld]. De Roest, A. (2025). De leerling als kenner en activist: hiphop-onderwijs voor inclusie en identiteit. In Y. van Dijk & M.-J. Klaver (Red.), <i>Lezen voor waarden: Taal en burgerschap in de klas</i> (pp. 17–24). Boom. Verheijen, J. (2025). <i>Revolutie in de schoolgang: Radicaal-romantische Bildung in en buiten het onderwijs tussen 1789 en nu</i>. Amsterdam University Press. Aanvullende literatuur wordt tijdens het college verstrekt.
Tijdsbegroting	7x bijeenkomst à 1,75u = 12,25u 7x voorbereiding bijeenkomst à 13u = 84u 1x maken visieopdracht = 13u 1x maken eindopdracht à 52u = 52u
Totaal: 168,25 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / IV. 15 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
De studenten kunnen de historische en filosofische achtergrond van de begrippen 'Bildung' en 'burgerschap', de uiteenlopende duidingen die er van die begrippen bestaan en hun rol in de ontwikkeling van het moderne onderwijs en in actuele onderwijsdis-	+	+	+

cussies uitleggen en evalueren. Ze kunnen ook reflecteren op de relevantie van die begrippen voor hun eigen lespraktijk.			
De studenten kunnen de terugkerende discussies over Bildung verbinden met de filosofische vraag naar het subject en subjectiviteit, concreet toegepast op de pedagogische relatie en op het onderwijs.	+	++	
De studenten kunnen de gangbare, maar ook problematische verbinding tussen Bildung en burgerschap uitleggen en evalueren.	+	++	
De studenten kunnen een eigen visie op de relatie van Bildung en burgerschap formuleren. Ze kunnen die visie verbinden met vaardigheden, competenties of houdingen die ze van leerlingen of studenten verwachten en ze kunnen lessenreeksen ontwerpen die helpen om die kwaliteiten te ontwikkelen.		+	++

Module 6	Onderzoekskunde 2 (per. III) – ALGEMEEN
Code	3OKI
Omvang	6 EC
Docent	Paul Teule MA
Leerdoelen	De module kent drie leerdoelen: (1) Gevorderde kennis van basale kwalitatieve onderzoekscyclus (2) Inzicht in- en ervaring met praktijkgericht (filosofisch) onderzoek, van de oriëntatie- tot de ontwerpfase; (3) Ontwikkeling eigen visie op praktijkgericht (filosofisch) onderzoek voor de eigen beroepspraktijk.
Inhoud	In deze module kruipen we in de huid van een toegepast filosoof die als onderzoeker door een mogelijke opdrachtgever wordt ingezet in een organisatorische en/of maatschappelijke kwestie. In de colleges bouwen we voort op Onderzoekskunde 1 en reflecteren we op en oefenen we het doen van filosofisch praktijkgericht onderzoek, op basis van een eigen visie en een eigen repertoire aan methoden. Studenten

Werkvorm

maken een eindopdracht waarvoor ze een mogelijke opdrachtgever zoeken en enkele fasen van het onderzoeksproces doorlopen, en daarbij hun onderzoeksvaardigheden ontwikkelen.

Toetsvorm

Werk-/discussiecollege

Literatuur

Portfolio

Wordt bekend gemaakt op Teams.

Tijdsbegroting

7x college (7 x 1,75 uur = 12,25 uur)

Voorbereiding literatuur en college (7 x 10 = 70 uur)

Uitvoering eindopdracht (86 uur)

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: : I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8 / II. 9-12 / TF 3 / OW 2,3

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Gevorderde kennis van kwalitatieve onderzoeks-cyclus		+	++
Inzicht in- en ervaring met praktijkgericht (filosofisch) onderzoek, van de oriëntatie- tot de ontwerpfase		+	++
Ontwikkeling visie op praktijkgericht (filosofisch) onderzoek voor de eigen beroepspraktijk.		+	++

Module 7**Vakdidactiek 4: Reflectie (per. III) – OW-SPECIFIEK****Code**

3OW-VD4

Omvang

6 EC

Docent

Muhammed Çagli MA

Leerdoelen

1. De student ontwikkelt en onderbouwt een eigen visie op toetsing, waarin hij keuzes maakt ten aanzien van doelen, functies en vormen van toetsen.
2. De student formuleert heldere leerdoelen, past relevante taxonomieën toe en ontwerpt passende toetsvormen die aansluiten bij deze leerdoelen.
3. De student ontwerpt en past zowel formatieve als summatieve toetsing toe en kan het verschil en de functie van beide toelichten.

Inhoud

4. De student ontwerpt onderwijsactiviteiten waarin reflectie expliciet, doelgericht en betekenisvol is geïntegreerd.
5. De student reflecteert op het eigen leerproces en professioneel handelen en begeleidt leerlingen in het ontwikkelen van reflectieve vaardigheden.

Mensen toetsen voortdurend. Dat geldt voor de kok die een gerecht bijstelt terwijl hij proeft, voor de musicus die tijdens het spelen luistert of de toon nog klopt en voor de leraar die tijdens een les merkt of een uitleg landt, schuurt of volledig langs de leerlingen heen gaat. In al deze gevallen is beoordelen geen afzonderlijke activiteit maar een onlosmakelijk onderdeel van het handelen zelf. Toetsen is zo gezien een onderdeel van hetgeen wat ze doen.

Juist daarom is het zo opvallend wat er in het onderwijs lijkt te gebeuren: daar is het toetsen losgemaakt van het alledaagse handelen en verzelfstandigd tot een aparte praktijk, met eigen momenten, vormen en regels. Wat ooit een werkwoord was (iets wat iedereen voortdurend doet) is een zelfstandig naamwoord geworden: *de toets*. En met die verzelfstandiging is ook het oordelen verschoven van leerrelatie en leerproces naar rigide systemen, protocollen en verantwoordingen.

Wie het werk van Michel Foucault kent, herkent hierin een klassiek mechanisme van macht. Foucault laat zien hoe moderne instituties functioneren door kennis te organiseren, te classificeren en meetbaar te maken. *Toetsing* is daarbij geen onschuldig instrument, maar een manier om gedrag zichtbaar, vergelijkbaar en bestuurbaar te maken. Het oordeel wordt hiermee niet langer ingebed in de concrete situaties maar gekoppeld aan bepaalde normen en externe verwachtingen.

In die verschuiving verandert ook de positie van de docent. Waar oordelen vroeger deel uitmaakte van het pedagogisch handelen, wordt de docent steeds meer een *examinator*: een uitvoerder van een systeem dat elders gelegitimeerd wordt. Het oordeel dient niet meer primair het leren, maar vooral voor externe effecten buiten de klas: denk aan selectie, doorstroom en verantwoording.

Die manier van oordelen staat echter op gespannen voet met hoe leren daadwerkelijk plaatsvindt. Leren voltrekt zich in mensen die weten, op zijn minst gedeeltelijk, wat zij aan het doen zijn. We reflecteren namelijk voortdurend. Een leerling die een probleem probeert op te lossen is voortdurend bezig met beoordelen: van zichzelf, de opdracht en/of de situatie.

Juist dat vermogen raakt op de achtergrond wanneer toetsing uitsluitend wordt opgevat als iets wat van buitenaf plaatsvindt. Dan ontstaat een harde hiërarchie: de docent toetst, de leerling wordt getoetst. Het

oordeel fungeert niet langer als onderdeel van een doorlopend leerproces, maar als eindpunt ervan. Toetsing wordt afrekening.

Deze module vertrekt vanuit precies die gedachte: dat toetsing geen neutraal instrument is, maar een praktijk die vraagt om reflectie. We gaan *toetsing* zelf toetsen en haar opnieuw te doordenken. We onderzoeken waarom en hoe toetsing zoals we die vandaag de dag in het onderwijs ervaren zo'n dominante rol heeft gekregen, welke vormen van macht daarin meespelen, en wat dat doet met leerlingen, docenten en onderwijs in het geheel.

We blijven niet hangen in kritiek alleen. We verkennen ook de 'filosofische' en 'technische' gereedschappen die beschikbaar zijn om op verschillende manieren met toetsing om te gaan. Daarbij richten we ons op de pedagogische praktijk. Studenten leren reflecteren op hun eigen handelen als docent: hoe zij onderwijs verzorgen, werkvormen inzetten en toetsen. Tegelijkertijd verkennen we hoe docenten reflectie bij hun leerlingen kunnen stimuleren.

Werkvorm
Toetsvorm
Literatuur

Werk-/werkcolleges
Portfolio

Berendsen, D., Kienstra, N., Poortier, K., & Rombout, F. (Red.). (2021). *Filosofie op school: Handboek vakdidactiek filosofie* (hoofdstukken 5, 6 en 12). Boom.

Berding, J. (2022). *Rondom Cornelis Verhoeven*. Uitgever.

Eidhof, B. (2020). *Handboek burgerschapsonderwijs* (hoofdstuk 10). ProDemos.

Expertisepunt Burgerschap. (2025). *Burgerschap in beweging*.
<https://www.expertisepuntburgerschap.nl/wp-content/uploads/2025/10/251023-onderwijs-in-beweging-DEF.pdf>

Marsman, P., & Noordink, H. (2013). *Filosofie in de onderbouw: Voorbeeldleerplan*. SLO. <https://www.slo.nl/@4316/filosofie-onderbouw/>

Visser, J. (2023). *Is het voor een cijfer? Hoe jongeren meer kunnen leren met minder stress*. De Correspondent.

Diverse artikelen die tijdens de colleges via de leeromgeving beschikbaar worden gesteld.

Tijdsbegroting

7x bijeenkomst van 1,75u = 12,25u

7x voorbereiding bijeenkomst à 12u = 84u

6x maken portfolio-opdracht à 11u = 66u

2x peer feedback opdracht studiegenoten à 3u = 6u

Totaal: 168,25 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
De student ontwikkelt en onderbouwt een eigen visie op toetsing, waarin hij keuzes maakt ten aanzien van doelen, functies en vormen van toetsen.		+	++
De student formuleert heldere leerdoelen, past relevante taxonomieën toe en ontwerpt passende toetsvormen die aansluiten bij deze leerdoelen.		+	++
De student ontwerpt en past zowel formatieve als summatieve toetsing toe en kan het verschil en de functie van beide toelichten.		+	++
De student ontwerpt onderwijsactiviteiten waarin reflectie expliciet, doelgericht en betekenisvol is geïntegreerd.		+	++
De student reflecteert op het eigen leerproces en professioneel handelen en begeleidt leerlingen in het ontwikkelen van reflectieve vaardigheden.		+	++

Module 8

Beroepsoriëntatie 2 (per. III) – ALGEMEEN

Code

3BO1

Omvang

3 EC

Docent

Lianne Tijhaar MA, MSc en Martijn Janssen MA

Leerdoelen

Persoonlijke, professionele oriëntatie op het concrete werkveld van de Toegepaste Filosofie, zowel binnen het onderwijs als daarbuiten.

Inhoud

In deze module staat de ontwikkeling van de eigen professionele positie als toegepast filosoof centraal. Studenten onderzoeken niet alleen welke beroepsmogelijkheden er bestaan, maar vooral hoe zij zichzelf als toekomstig toegepast filosoof willen positioneren. Aan de hand van literatuur, gesprekken, praktijkvoorbeelden en reflectieopdrachten verkennen studenten hun eigen interesses, drijfveren, waarden, talenten en filosofische stijl. Daarbij onderzoeken zij welke maatschappelijke thema's, werkvelden en rollen bij hen passen

en welke vorm van toegepaste filosofie zij willen ontwikkelen. Studenten uit beide richtingen (TF en OW) worden uitgedaagd met elkaar een verdiepingsslag te maken.

Werkvorm

Discussiecollege

Toetsvorm

Portfolio en colloquium

Literatuur

Wordt via Teams ter beschikking gesteld

Tijdsbegroting

Twee zaterdagbijeenkomsten (2 x 4,5 uur = 9 uur)
Vorbereiding literatuur en bijeenkomsten (37 uur)
Portfolio / eindopdracht en colloquium (38 uur)

Totaal: 84 uur

TOETSMATRIJS:

Competenties: TF 1-5 / OW 1-4

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Persoonlijke, professionele oriëntatie op het concrete werkveld van de Toegepast Filosofie	+	++	++

Module 9

Meewerkstage (per. IV) – OW-SPECIFIEK

Code

3OW-MST1

Omvang

15 EC

Docenten

diverse docenten + studietoördinator

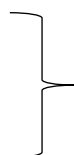
Leerdoelen

Inhoud

Werkvorm

Toetsvorm

Literatuur

Zie: Stagegids Meewerk-/Projectstage

Zie voor leerdoelen, competenties en toetsing: **Stagegids Meewerk-/Projectstage**

Vierde jaar

Module 1	Projectstage (hele studiejaar) – OW-SPECIFIEK
Code	4OW-PST1
Omvang	15 EC
Docenten	diverse docenten + studiecoördinator
Leerdoelen	 Zie: <u>Stagegids Meewerk-/Projectstage</u>
Inhoud	
Werkvorm	
Toetsvorm	
Literatuur	

Zie voor leerdoelen, competenties en toetsing: **Stagegids Meewerk-/Projectstage**

Module 2	Verdieping Filosofie (per. I) – ALGEMEEN
Code	4VF1
Omvang	3 EC
Docent	Dr. Floris van den Berg
Leerdoelen	Oefenen om een eigen ingebrachte casus met hulp van vijf filosofen uit de geschiedenis van de filosofie te analyseren en tot een oplossing/aanbeveling te komen. Zelfstandige verbreding en verdieping van de grondbeginselen van de westerse en niet-westerse filosofie. Zelfstandige ontwikkeling van filosofische vaardigheden.
Inhoud	In deze module word je begeleid en aangestuurd bij het zelfstandig bestuderen van de geschiedenis van de filosofie. Leidend hierbij is het boek A.C. Grayling, <i>De geschiedenis van de filosofie</i> . Het resultaat van je zelfstudie geef je vorm in een essay.
Werkvorm	Werkcollege (zaterdagochtend)
Toetsvorm	Paper/werkstuk
Literatuur	Grayling, A. C. (2019). <i>De geschiedenis van de filosofie</i> . Het Spectrum. Vermeersch, E., & Braeckman, J. (2019). <i>De rivier van Herakleitos: Een eigenzinnige visie op de wijsbegeerte</i> . Houtekiet.
Tijdsbegroting	Gedurende een zaterdagochtend (werk)college (3,5 uur) Vorbereiding / huiswerk / achtergrondliteratuur (35 uur) Bestuderen literatuur (20 uur) Vorbereiding paper/werkstuk (15 uur) Schrijven paper/werkstuk (10 uur)
Totaal: 83,5 uur	

Toetsmatrijs

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing

Leerdoelen			
Zelfstandige verbreding en verdieping van de grondbeginselen van de westerse filosofie.		+	++
Zelfstandige ontwikkeling van filosofische vaardigheden.		+	++

Module 3	Practicum 4 (per. I, II & III)
Code	4PR1
Omvang	6 EC
Docent	Charly Bos MA
Leerdoelen	De student verwerft gevorderde kennis van de praktische filosofie en kan gesprekken begeleiden binnen een gegeven structuur. De student kan een nog breder palet aan filosofische gespreksvormen inzetten. De student kan andere (beginnende) studenten ondersteunen in het constructief meedoen en (bege)leiden van filosofische gespreksvormen.
Inhoud	In deze vierdejaarsmodule maakt de student verder kennis met de praktische filosofie. Op basis van teksten, drie colleges en ruimere gesprekservaring leren studenten hoe ze socratische gesprekken en andere werkvormen kunnen (bege)leiden. Studenten doen ook ervaring op in het ondersteunen van beginnende deelnemers aan- en (bege)leiders van filosofische gespreksvormen. Concreet moet je hiervoor actief deelnemen aan minstens tien filosofische gesprekken die in totaal minstens twintig uur beslaan. Grofweg de helft wordt aangeboden, of organiseer je samen, binnen de HTF, de andere helft zoek je 'buiten' bij socratische cafés, het Denklab of andere gelegenheden.
Werkvorm	Colleges en oefensessies binnen en buiten de HTF
Toetsvorm	Portfolio
Literatuur	Diverse teksten in de praktische filosofie en socratische gespreksvoering (o.a. van Jos Kessels)
Tijdsbegroting	Drie zaterdagbijeenkomsten (3 x 3,5 uur college = 10,5 uur) Vorbereiding en verwerking colleges (3 x 7 = 21 uur) Bestudering literatuur (44 uur) Deelname gesprekken (20 uur aan gesprekken + 10 uur aan voorbereiding/organisatie = 30 uur) Verslaglegging en reflectie (32 uur) Samenstelling en (her)schrijven portfolio (30 uur)
	Totaal: 167,5 uur

TOETSMATRIJS:**Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B5 / I. C6, C7, C8 / III. 13, 14**

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Gevorderde kennis van en inzicht in de praktische filosofie		+	++
Gevorderde kennis en beheersing van verschillende filosofische gespreksvormen		+	++
Gevorderde gespreksvaardigheden (incl. begeleidingsvaardigheden)		+	++
Begeleidingsvaardigheden beginnende deelnemers of gespreks(bege)leiders		+	++
Reflectie op eigen rol en functi- neren in filosofische gesprekken		+	++

Module 4	Verdieping Wijsgerige Ethiek (per. II)
Code	4WEI
Omvang	3 EC
Docent	Paul Teule MA
Leerdoelen	Zelfstandige verbreding en verdieping van je kennis van en inzicht in de normatieve ethiek; Ontwikkeling interview-, onderzoeks- en schrijfvaardigheden.
Inhoud	Centraal staat de kwestie 'voltooid leven'. D66 is in 2020 met een concreet wetsvoorstel gekomen. Aan deze discussie, en aan de haalbaarheid en wenselijkheid van het wetsvoorstel, zitten tal van politieke, medische, juridische, maar uiteraard ook ethisch-filosofische haken en ogen. Naast het kabinet en de politieke partijen hebben tal van maatschappelijke partijen zich in deze discussie gemengd, vaak met stevige bezwaren. De artsen (verenigd in de KNMG) zijn bijvoorbeeld zeer kritisch, omdat het wetsvoorstel ouderdom zou stigmatiseren en bovendien zou de huidige euthanasiewet nu al voldoende mogelijkheden bieden. In de opdracht van dit vak breng je deze discussie in kaart via begripsanalyse(s), argumentenladder en een interview, hetgeen je probeert samen te brengen in-, c.q. dienstbaar te maken aan, een persoonlijke positiebepaling.
Werkvorm	Hoor-/werkcollege (zaterdagochtend)
Toetsvorm	Portfolio met o.a. begripsanalyse en interview
Literatuur	Van Hees, M., e.a. (2014). <i>Basisboek ethiek</i> . Boom.

Tijdsbegroting

Gedurende een zaterdagochtend (werk)college (3,5 uur)

Bestudering literatuur (25 uur)

Vorbereiding portfolio (10 uur)

Samenstelling portfolio, incl. schrijven position paper (45 uur)

Totaal: 83,5 uur**TOETSMATRIJS****Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8 / TF 3 / OW 3**

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Zelfstandige verbreding en verdieping van je kennis van en inzicht in de normatieve ethiek		+	++
Ontwikkeling interview-, onderzoeks- en schrijfvaardigheden		+	++
Ontwikkeling conceptuele analyse		+	++
Ontwikkeling argumentatievaardigheden		+	++
Ontwikkeling morele oriëntatie en positionering		+	++

Module 5**Verdieping Wijsgerige Antropologie (per. II)****Code**

4WA1

Omvang

3 EC

Docent

Charly Bos MA

Leerdoelen

Zelfstandige verbreding en verdieping van één van de centrale kwesties van de Wijsgerige Antropologie. Zelfstandige ontwikkeling van twee fundamentele filosofische vaardigheden: begripsverheldering en argumentatie.

Inhoud

In deze module word je begeleid en aangestuurd bij het zelfstandig verkennen van een centrale wijsgerig-antropologische kwestie, die jij zelf hebt herkend in een maatschappelijke praktijk. Je leest drie artikelen van toonaangevende filosofen en ontwikkelt in discussie met deze auteurs een eigen positie, die je verheldert en toelicht aan de hand van voorbeelden uit de door jouw gekozen maatschappelijke praktijk.

Werkvorm

Werkcollege

Toetsvorm

Paper/werkstuk

Literatuur

Drie artikelen, gekozen uit een set artikelen die de docent aanbiedt.

Tijdsbegroting

Gedurende een zaterdagochtend (werk)college (3,5 uur)

Lezen artikelen (25 uur)

Ontwikkelen concept (10 uur)
 Verwerken feedback (6 uur)
 Schrijven 1e versie (20 uur)
 Verwerken feedback (5 uur)
 Schrijven 2e versie (15 uur)

Totaal: 84,5 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Zelfstandige verbreding en verdieping van één van de centrale kwesties van de Wijsgerige Antropologie.		+	++
Zelfstandige ontwikkeling van twee fundamentele filosofische vaardigheden: begripsverheldering en argumentatie.		+	++

Module 6	Afstudeerprogramma (hele studiejaar) – OW-SPECIFIEK
Code	4OW-ASP1
Omvang	21 EC
Docenten	diverse docenten + studiecoördinator + coördinator Afstuderen
Leerdoelen	 Zie: <u>Studiehandleiding Afstuderen</u>
Inhoud	
Werkvorm	
Toetsvorm	
Literatuur	

N.B. De uitvoering van het Afstudeerprogramma (4TF-ASP1) geldt als het afleggen van een examen.

Module 7	Verdieping Levenskunst (per. III) – ALGEMEEN
Code	4LK1
Omvang	3 EC
Docent	Charly Bos MA
Leerdoelen	Zelfstandige verbreding en verdieping van inzicht in de (ideeën)geschiedenis van de westerse filosofie. Uitdiepen van een onderwerp

Inhoud

naar keuze uit een aanbod van thema's en teksten rondom levenskunst.

In deze module word je begeleid en aangestuurd bij het zelfstandig bestuderen van de geschiedenis van de filosofie. De nadruk ligt op het uitwerken van een specifiek thema, hetzij uit een bepaalde periode hetzij door de periodes heen. Bijvoorbeeld hedonisme en geluk bij Epicurus en bij een hedendaags auteur als Veenhoven. Of de ontwikkeling van de vrijheid in de moderne tijd: een vergelijkende studie tussen het existentialisme en Foucault.

Werkvorm

Werkcollege (waarin thema's worden aangedragen, geselecteerd, uitgewerkt en beoordeeld).

Toetsvorm

Paper/werkstuk

Literatuur

Dohmen, J. (Red.). (2014). *Over levenskunst: De grote filosofen over het goede leven* (20e herziene druk). Ambo.

Dohmen, J. (2022). *Iemand zijn: Filosofie van de persoonlijke vorming*. Ambo.

Tijdsbegroting

Gedurende een zaterdagochtend (werk)college (3,5 uur)

Vorbereiding / huiswerk / achtergrondliteratuur (35 uur)

Bestuderen literatuur (20 uur)

Vorbereiding paper/werkstuk (15 uur)

Schrijven paper/werkstuk (10 uur)

Totaal: 83,5 uur

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Zelfstandige verbreding en verdieping van een concreet thema naar keuze uit de (ideeën)geschiedenis van de praktische (levenskunst) filosofie		++	+
Uitleg rol en context bij een specifieke auteur	+	++	
Uitleg en verbinding met voorbeelden uit eigen leven (toepassing).		+	++

Module 8	Verdieping Wetenschapsfilosofie (per. IV)
Code	4WF1
Omvang	3 EC
Docent	Floris van den Berg
Leerdoelen	Een beargumenteerde positie innemen in een wetenschapsfilosofisch debat of ten opzichte van wetenschapsfilosofische theorie (in relatie tot wetenschappelijk onderzoek met maatschappelijke impact).
Inhoud	In deze module word je begeleid en aangestuurd bij het zelfstandig bestuderen van teksten uit de Wetenschapsfilosofie. Ook word je begeleid bij het leren nadenken over bovenstaande wetenschapsfilosofische thema's aan de hand van de begrippen en thema's die in 1WF1 aan de orde zijn gekomen.
Werkvorm	Werkcollege (aanwezigheidsplicht)
Toetsvorm	Essay
Literatuur	De literatuur voor het college zal aangekondigd worden in de studiehandleiding van deze module.
Tijdsbegroting	Gedurende een zaterdagochtend (werk)college (3,5 uur) Voorbereiden college en bestuderen literatuur (26 uur) Voorbereiden en schrijven essay (55 uur)
Totaal: 84,5 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8 / TF 4 / OW 3

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Zelfstandige verbreding en verdieping van een van de centrale kwesties van de wetenschapsfilosofie		+	++
Inzicht in de canon van de moderne wetenschapsfilosofie.		+	++

Module 9	Verdieping Politieke en Sociale Filosofie (per. IV)
Code	4PSF1
Omvang	3 EC
Docent	Ivana Ivkovic MA
Leerdoelen	Reflecteren over politieke vraagstukken als vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid aan de hand van concrete actuele kwesties, deelname aan een politieke discussie en het schrijven van een filosofisch paper.

Inhoud	Het werkcollege van deze verdiepingsmodule staat in het teken van het voeren van politieke debatten over drie onderwerpen: rechtvaardigheid, vrijheid en gelijkheid. Tijdens de bijeenkomst voeren de studenten drie keer in drie groepen een politiek debat over een van de drie onderwerpen. De discussies zullen gevoerd worden op basis van casussen die studenten zelf vooraf aan de bijeenkomst ingebracht hebben.
Werkvorm	Werkcollege
Toetsvorm	Deze module wordt afgesloten met een paper van ca. 1500 woorden over een zelf gekozen casus, waarbij minstens twee bronnen aan bod komen.
Literatuur	Teksten die tijdens het college worden uitgedeeld.
Tijdsbegroting	Gedurende een zaterdagochtend (werk)college (3,5 uur) Voorbereiding / huiswerk / achtergrondliteratuur (35 uur) Bestuderen literatuur (20 uur) Voorbereiding paper/werkstuk (16 uur) Schrijven paper/werkstuk (10 uur)
Totaal: 84,5 uur	

TOETSMATRIJS

Competenties: I. A1, A2 / I. B3, B4, B5 / I. C6, C7, C8 / TF 4 / OW 3

	Kennisvragen / reproductie	Inzichtvragen / analyse	Toepassing
Leerdoelen			
Zelfstandige verbreding en verdieping van één van de centrale kwesties van de politieke en sociale filosofie		+	++
Reflecteren over politieke vraagstukken als vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid aan de hand van concrete actuele kwesties		+	++

